

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Radovana Suchánka, soudce zpravodaje Pavla Rychetského a soudce Vojtěcha Šimíčka o ústavní stížnosti obchodní společnosti **OYSTER Invest a.s.**, sídlem Okružní 71, Pavlov, zastoupené JUDr. Zdeňkou Mužíkovou, advokátkou, sídlem Husovo náměstí 44/31, Beroun, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2020 č. j. 29 Cdo 4638/2018-566, usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. března 2020 č. j. 80 K 66/2000-1847, rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 24. září 2018 č. j. 16 Cmo 2/2018-469 a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 23. listopadu 2017 č. j. 58 Cm 6/2015-343, za účasti **Nejvyššího soudu, Vrchního soudu v Praze a Městského soudu v Praze**, jako účastníků řízení, a **Ing. Evy Mikulčákové, správkyňe konkursní podstaty úpadce NAP a.s.**, sídlem Oderská 333, Praha 9 – Čakovice, zastoupené JUDr. Vladimírem Zoufalým, advokátem, sídlem Národní 340/21, Praha 1 – Staré Město, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Ústavní stížnost se v části, ve které směřuje proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2020 č. j. 29 Cdo 4638/2018-566, rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 24. září 2018 č. j. 16 Cmo 2/2018-469 a rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 23. listopadu 2017 č. j. 58 Cm 6/2015-343, zamítá.

II. Ústavní stížnost se v části, ve které směřuje proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. března 2020 č. j. 80 K 66/2000-1847, odmítá.

O d ů v o d n ě n í:

I.

Vymezení věci

1. Ústavní stížností, jež byla Ústavnímu soudu doručena dne 1. 6. 2020, se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví uvedeného usnesení Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) z důvodu tvrzeného porušení jejího základního práva vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Podáním ze dne 29. 10. 2020 stěžovatelka ústavní stížnost rozšířila tak, že navrhuje zrušení i dalších v záhlaví uvedených rozhodnutí, jimiž mělo být její základní právo vlastnit majetek porušeno v rozporu s čl. 4 odst. 1 a 4 Listiny.

II.

Shrnutí řízení před obecnými soudy

2. Společnost NAP a.s. (dále jen „úpadce“) byla v minulosti vlastníkem pozemků parc. č. XX (zastavěná plocha a nádvoří o výměře 7 511 m²), parc. č. XX (ostatní plocha o výměře 1 237 m²) a parc. č. XX (ostatní plocha o výměře 608 m²) a stavby č. p. XX (stavba občanské vybavenosti) nacházející se na pozemku parc. č. XX, všech zapsaných

na LV č. XX pro katastrální území Krč, obec Praha (dále jen „předmětné nemovitosti“). Na základě kupní smlouvy ze dne 6. 12. 1999 se spoluvlastníky těchto nemovitostí staly stěžovatelka (podíl id. 6/10) a společnost NEMOKREDIT a.s. (podíl id. 4/10).

3. Na majetek úpadce byl dne 3. 4. 2001 prohlášen konkurs, který je vedený před městským soudem pod sp. zn. 80 K 66/2000, a předmětné nemovitosti byly zapsány do soupisu konkursní podstaty podle § 27 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, (dále jen „zákon o konkursu a vyrovnání“), jako věci, které zajišťují pohledávky vůči úpadci. Mělo jít o tři pohledávky, u nichž správkyně konkursní podstaty úpadce Ing. Eva Mikulčáková (dále jen „správkyně konkursní podstaty“) dne 5. 8. 2010 vyzvala stěžovatelku k poskytnutí plnění do konkursní podstaty, a to a) částky 23 545 370,52 Kč na úhradu pohledávky věřitelky č. 5 – společnosti OYSTER PLUS s.r.o. (původně pohledávky společnosti EKOAGROBANKA, a.s. v likvidaci) vůči její osobní dlužnici společnosti KALIVODA a.s., jež byla dříve jedinou akcionářkou úpadce, b) částky 57 017 341,07 Kč na úhradu pohledávky věřitele č. 33 – Hlavního města Prahy (původně pohledávky společnosti Union Banka a.s.) vůči jeho osobní dlužnici společnosti KALIVODA a.s. a c) částky 7 343 836 Kč na úhradu pohledávky věřitele č. 44 – České republiky – Finančního úřadu pro Prahu 4 vůči úpadci jako jeho osobnímu dlužníkovi. Pohledávky a) a c) byly zjištěny s právem na oddělené uspokojení při přezkumném jednání dne 4. 2. 2002, pohledávka b) byla určena s právem na oddělené uspokojení rozsudkem městského soudu ze dne 23. 1. 2008 č. j. 14 Cm 157/2002-167.

4. Stěžovatelka je přesvědčena, že v průběhu konkursního řízení zanikl důvod, pro který byly předmětné nemovitosti zapsány do soupisu konkursní podstaty, a dne 3. 7. 2015 podala žalobu, kterou se domáhala vyloučení svého spoluvlastnického podílu na těchto nemovitostech z konkursní podstaty. Podle jejího názoru správkyně konkursní podstaty získala uplatňováním pohledávek z bezdůvodného obohacení vůči uživatelům předmětných nemovitostí a inkasováním sjednaného nájemného tolik finančních prostředků do konkursní podstaty, že postačovaly ke krytí zajištěných pohledávek. Městský soud její žalobu ale neshledal důvodnou a rozsudkem ze dne 23. 11. 2017 č. j. 58 Cm 6/2015-343, jež byl posléze potvrzen rozsudkem Vrchního soudu v Praze (dále jen „vrchní soud“) ze dne 24. 9. 2018 č. j. 16 Cmo 2/2018-469, ji zamítl. Vyšel z toho, že stěžovatelka byla již usneseními městského soudu ze dne 25. 10. 2001 č. j. 80 K 66/2000-65 a ze dne 22. 9. 2008 č. j. 80 K 66/2000-441a vyzvána k podání vylučovací žaloby proti správce konkursní podstaty. Na jejich základě podaná první vylučovací žaloba byla zamítnuta rozsudkem městského soudu ze dne 22. 3. 2010 č. j. 51 Cm 303/2001-211, který byl potvrzen rozsudkem vrchního soudu ze dne 11. 11. 2010 č. j. 15 Cmo 126/2010-256. Důvodem zamítnutí bylo zjištění důvodu pro zařazení předmětných nemovitostí do soupisu konkursní podstaty podle § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání. Za těchto okolností byla vylučovací žaloba stěžovatelky, jež byla podána až v roce 2015, za použití § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání posouzena jako opožděná.

5. Závěrem svého rozsudku vrchní soud s odkazem na některá rozhodnutí Nejvyššího soudu uvedl, že vyplatí-li zástavní dlužník do konkursní podstaty osobního dlužníka zajištěnou pohledávku, zaniká zástavní právo zánikem zajištěné pohledávky. Zástavní právo rovněž zanikne, složí-li zástavní dlužník do konkursní podstaty obvyklou cenu zástavy. Zástavní dlužník může přivodit zánik zástavního práva tím, že do konkursní podstaty osobního dlužníka uhradí zajištěnou pohledávku nebo složí obvyklou cenu zástavy, až do zpeněžení zástavy. Oprávnění správce konkursní podstaty nebo

konkursního soudu při výkonu dohlédací činnosti reagovat na tuto skutečnost vyloučením zástavy ze soupisu majetku konkursní podstaty není pravomocným skončením sporu o dříve podané vylučovací žalobě omezeno. Je-li konkursní soud žádán, aby se v mezích své dohlédací činnosti znovu vyslovil k tomu, zda důvody soupisu trvají, pak úsudek o správnosti jeho reakce (o tom, zda měl sám dát správci pokyn k vyloučení majetku ze soupisu) je třeba vést především na základě zjištění, zda se po skutkové či právní stránce vůbec změnila situace oproti stavu, který jej v dřívější době vedl k opodstatněné výzvě podle § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání.

6. Podle vrchního soudu ze skutkových zjištění učiněných v řízení o vylučovací žalobě stěžovatelky vyplývá, že pohledávka společnosti OYSTER PLUS s.r.o. zanikla po jejím nabytí stěžovatelkou splynutím zástavního dlužníka a zástavního věřitele a že pravomocným soudním rozhodnutím byla zjištěna neexistence zástavního práva, které mělo zajišťovat pohledávku Hlavního města Prahy. Hodnotu pohledávky České republiky – Finančního úřadu pro hlavní město Praha (původně „Finančního úřadu pro Prahu 4“) zase stěžovatelka složila do konkursní podstaty, čímž i v tomto případě zaniklo zástavní právo. Vrchní soud podotkl, že nastane-li v průběhu konkursu situace, kdy předmětné nemovitosti (spoluvlastnický podíl na nich) již nezajišťují žádnou pohledávku konkursního věřitele, je povinností správkyně konkursní podstaty i konkursního soudu na tuto situaci adekvátně reagovat.

7. Usnesením městského soudu ze dne 23. 11. 2018 č. j. 80 K 66/2000-1551, vydaným při výkonu dohlédací činnosti, bylo správkyni konkursní podstaty podle § 12 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání uloženo, aby nenakládala s předmětnými nemovitostmi. Toto rozhodnutí bylo přímo ve výroku stručně odůvodněno tak, že důvodem uložení zákazu je rozsudek vrchního soudu č. j. 16 Cmo 2/2018-469. K tomu je nutno dodat, že stěžovatelka v mezidobí podala proti uvedenému rozsudku dovolání.

8. V dalším průběhu konkursního řízení městský soud usnesením ze dne 24. 5. 2019 č. j. 80 K 66/2000-1634 zamítl návrh stěžovatelky jako jedné z věřitelek úpadce, aby podle § 8 odst. 6 zákona o konkursu a vyrovnání zprostil správkyni konkursní podstaty funkce. K odvolání stěžovatelky toto rozhodnutí potvrdil vrchní soud usnesením ze dne 31. 1. 2020 č. j. 2 Ko 22/2019-1743. Obecné soudy neshledaly důležitý důvod ke zproštění správkyně konkursní podstaty její funkce. Správkyni konkursní podstaty podle jejich názoru nelze přičíst zjevné porušení jejích povinností, jestliže odmítla (nepřijala) plnění stěžovatelky poskytnuté za účelem úhrady pohledávky České republiky – Finančního úřadu pro hlavní město Praha, natož za situace, kdy v konkursu zůstávaly stále zjištěny další pohledávky s právem na oddělené uspokojení ze zpeněžení téže zástavy, které nebyly uspokojeny ani nijak nezanikly. Bylo-li v soudním řízení o žalobě stěžovatelky a společnosti NEMOKREDIT a.s. proti společnosti Union Banka a.s. (později Hlavnímu městu Praha), jež bylo vedeno bez účasti správkyně konkursní podstaty, určeno pravomocným rozsudkem, že neexistuje zástavní právo žalované k předmětným nemovitostem, tato skutečnost nemění nic na tom, že v daném konkursu má Hlavní město Praha zjištěnou pohledávku s právem na oddělení uspokojení ze zpeněžení předmětných nemovitostí z titulu zástavního práva k nim zřízeného. U pohledávky, která měla zaniknout splynutím zástavního dlužníka a zástavního věřitele, její zajištění zástavním právem zaniklo jen v rozsahu spoluvlastnického podílu stěžovatelky na předmětných nemovitostech.

9. Vrchní soud poznamenal, že po zamítnutí dřívějších vylučovacích žalob si již stěžovatelka nemohla vynutit vyloučení předmětných nemovitostí ze soupisu konkursní podstaty a zabránit jejich zpeněžení tím, že by do konkursní podstaty zcela uhradila pohledávky zajištěné touto zástavou nebo složila její obvyklou cenu. Jakmile je věc, právo nebo jiná majetková hodnota zapsána do soupisu konkursní podstaty, podle § 18 odst. 3 zákona o konkursu a vyrovnání s ní může nakládat pouze správce konkursní podstaty nebo osoba, jíž k tomu dal souhlas. Správce konkursní podstaty je po dobu trvání účinku soupisu oprávněn tuto věc držet, užívat a požívat její plody a užitky (například ji pronajímat a inkasovat nájemné), a to bez zřetele k tomu, zda je úpadce vlastníkem věci. Stěžovatelka opakovaně žádala městský soud, aby správce konkursní podstaty udělil pokyn k vyloučení předmětných nemovitostí či alespoň jejího spoluvlastnického podílu z konkursní podstaty, ten to ale vždy odmítl.

10. Pokud jde o usnesení městského soudu č. j. 80 K 66/2000-1551, kterým bylo správce konkursní podstaty uloženo, aby nenakládala s předmětnými nemovitostmi, vrchní soud považoval za dostatečné dodatečné vysvětlení jeho důvodu v usnesení městského soudu č. j. 80 K 66/2000-1634. Z něho vyplývá, že městský soud vnímal závěrečné úvahy vrchního soudu vyslovené v rozsudku č. j. 16 Cmo 2/2018-469 (viz výše body 4 a 6 tohoto usnesení) jako pobídku k případnému dodatečnému vyloučení předmětných nemovitostí či spoluvlastnického podílu stěžovatelky z konkursní podstaty, kterou měl za odporující závěrům plynoucím z předchozích rozhodnutí vrchního soudu. Podle vrchního soudu však řešením domnělé nejistoty v otázkách ponechání předmětných nemovitostí v soupisu konkursní podstaty a dalšího postupu správce konkursní podstaty může být jen výslovné stanovisko městského soudu, nikoli jeho neurčitý pokyn, aby správce konkursní podstaty s předmětnými nemovitostmi (neznámo do kdy) nenakládala.

11. Dne 31. 3. 2020 vydal městský soud usnesení č. j. 80 K 66/2000-1847, jímž v rámci dohlédací činnosti podle § 12 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání zrušil své usnesení č. j. 80 K 66/2000-1551, a to z důvodu usnesení vrchního soudu č. j. 2 Ko 22/2019-1743 (výrok I.). Zároveň podle § 14a odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání prodloužil správce konkursní podstaty lhůtu pro předložení konečné zprávy a vyúčtování její odměny a výdajů do 31. 12. 2020 (výrok II.).

12. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2020 č. j. 29 Cdo 4638/2018-566 bylo odmítnuto dovolání stěžovatelky proti rozsudku vrchního soudu č. j. 16 Cmo 2/2018-469, kterým byl potvrzen zamítavý rozsudek městského soudu č. j. 58 C 6/2015-343 ve věci vylučovací žaloby stěžovatelky. Dovolací soud přisvědčil názoru vrchního soudu ohledně opožděnosti vylučovací žaloby, jež byla podána po uplynutí lhůty podle § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání. Protože posouzení této otázky plně odpovídalo rozhodovací praxi dovolacího soudu, nebyl shledán žádný z předpokladů přípustnosti dovolání podle § 237 občanského soudního řádu.

III.

Argumentace stěžovatelky ve vztahu k napadenému usnesení městského soudu

13. Stěžovatelka podala původně ústavní stížnost jen proti napadenému usnesení městského soudu, vydanému v rámci dohlédací činnosti. Má totiž za to, že opětovným umožněním správce konkursní podstaty nakládat s majetkem ve spoluvlastnictví stěžovatelky a v rozporu s účelem § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání těžít ze

získaných užitků, bylo porušeno její základní právo vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny. Toto rozhodnutí neobsahuje žádné odůvodnění a neobstojí ani z hlediska požadavku uvedeného v usnesení vrchního soudu č. j. 2 Ko 22/2019-1743, aby městský soud s ohledem na okolnosti věci zaujal výslovné stanovisko k řešení domnělé nejistoty ohledně důvodnosti dalšího ponechání předmětných nemovitostí v konkursní podstatě. Jen na plněních souvisejících s užíváním předmětných nemovitostí již měly být do konkursní podstaty získány takové finanční prostředky, které postačují ke krytí zajištěných pohledávek (dokonce je převyšují a tvoří k dnešnímu dni hyperochu, která musí být z konkursní podstaty vyloučena a vrácena spoluvlastnicím). V současnosti je tak do konkursní podstaty přijímán majetek, který do ní nepatří, a přehledu o něm brání, že správkyně konkursní podstaty městskému soudu ani věřitelskému výboru v rozporu s § 29 zákona o konkursu a vyrovnání nepodává zprávy o zpeněžování sporných nemovitostí. Spoluvlastnice předmětných nemovitostí nemají žádného právního nástroje, kterým by se soudní cestou domohly jejich opětovného vyloučení.

IV.

Vyjádření účastníka a vedlejší účastnice řízení

14. Pro účely tohoto řízení si Ústavní soud vyžádal spis vedený u městského soudu pod sp. zn. 80 K 66/2000 a vyzval městský soud a vedlejší účastníci řízení k vyjádření se k ústavní stížnosti.

15. Městský soud ve svém vyjádření ze dne 8. 9. 2020 odkázal na obsah konkursního spisu. Rozhodnutí, která jako konkursní soud vydává při dohlédací činnosti, operativně reagují na problémy vzešlé z činnosti procesních subjektů v průběhu konkursního řízení způsobem co nejvíce naplňujícím smysl dohlédací činnosti. Není přitom vyloučeno, aby soud vydáním dalšího (nového) rozhodnutí korigoval (v závislosti na nově vzniklé situaci v konkursu) některý ze svých předchozích pokynů či opatření, jak to učinil v posuzované věci. Napadené rozhodnutí podle městského soudu neobsahuje odůvodnění v souladu s § 169 odst. 2 občanského soudního řádu a nedošlo jím k porušení ústavně zaručených základních práv a svobod stěžovatelky.

16. Správkyně konkursní podstaty ve svém vyjádření ze dne 30. 9. 2020 reagovala na některá tvrzení stěžovatelky. Zmínila, že dovolání proti rozsudku vrchního soudu č. j. 16 Cmo 2/2018-469 bylo usnesením Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2020 sp. zn. 29 Cdo 4638/2018 odmítnuto. S veškerou argumentací stěžovatelky ohledně postupu správkyně konkursní podstaty se měl vypořádat již vrchní soud v usnesení č. j. 2 Ko 22/2019-1743. Snahou a cílem stěžovatelky je zamezit uspokojení konkursních věřitelů s pravomocně přiznanými pohledávkami z výnosu zpeněžení předmětných nemovitostí v části hyperochy, na kterou si stěžovatelka navzdory pravomocnému zamítnutí jejích vylučovacích žalob činí nárok. Stěžovatelka tak vlastně brojí proti budoucímu rozvrhovému usnesení konkursního soudu, které nejenže zatím nebylo učiněno, ale vůči němuž bude mít i právo se odvolat. Nadto bude mít možnost uplatnit své tvrzené nároky vůči uspokojeným věřitelům žalobou z lepšího práva. Ačkoli stěžovatelka nemá přímo proti napadenému usnesení žádné další právní prostředky obrany, zrušení napadeného usnesení, které samo meritorně neřeší žádnou právní otázku, by vedlo pouze k nečinnosti v konkursním řízení. Nedojde ani k řešení skutečně sledovaných cílů stížnosti, pro které má stěžovatelka nadále dostatek zákonných prostředků cestou obrany svých tvrzených nároků v dalším průběhu konkursního řízení.

Vzhledem k tomu, že tyto zatím nebyly vyčerpány, je podle správkyně konkursní podstaty ústavní stížnost nejen nedůvodná, ale také nepřipustná.

V.

Replika stěžovatelky a rozšíření návrhu

17. Na uvedená vyjádření reagovala stěžovatelka podáním ze dne 29. 10. 2020, v němž uvedla, že správkyně konkursní podstaty bere po celou dobu konkursního řízení plody a užítky předmětných nemovitostí, neboť zákon o konkursu a vyrovnání jí takovýto postup umožňuje. Je to ale stěžovatelka, kdo jako vlastnice těchto nemovitostí hradí náklady spojené s jejich údržbou. V průběhu konkursního řízení měla zaniknout všechna zástavní práva k předmětným nemovitostem, která opodstatňovala jejich zapsání do soupisu konkursní podstaty. I tak se ale ve dnech 11. a 12. 8. 2020 konala k návrhu správkyně konkursní podstaty elektronická dobrovolná dražba, v jejímž rámci byly tyto nemovitosti prodány za vítěznou nabídku přibližně 500 mil. Kč. Stěžovatelka připomíná, že dražba se konala kvůli dluhu vůči finančnímu úřadu, který činil toliko 7 343 836 Kč.

18. Stěžovatelka opětovně zdůraznila, že ponechání předmětných nemovitostí v soupisu konkursní podstaty nepřipustně omezuje její vlastnické právo. Přestože podala žalobu o určení neexistence zástavního práva, o níž je vedeno řízení před Obvodním soudem pro Prahu 4 pod sp. zn. 47 C 98/2020, a v katastru byla u uvedeného zástavního práva zapsána poznámka spornosti, za nejvhodnější způsob ochrany nadále považuje vylučovací žalobu. Žádný jiný institut, jehož by bylo možné užít za účelem vyloučení nemovitostí ze soupisu konkursní podstaty úpadce, stěžovatelka nezná. Obecné soudy sice správně posoudily otázku včasnosti vylučovací žaloby podle § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání, s ohledem na okolnosti případu ale neměly trvat na striktním výkladu tohoto ustanovení. Stěžovatelka poukázala na rozhodovací praxi Ústavního soudu, podle níž „obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona“. Přílišný formalismus při výkladu právních norem zároveň nesmí vést „k extrémně nespravedlivému závěru“ [nález ze dne 7. 9. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 34/09 (N 187/58 SbNU 647)]. V posuzované věci zamítnutí žaloby neobstojí z hlediska skutkového stavu, kdy zástavní právo dodatečně zaniklo. Jde o zjevně nespravedlivý výsledek řízení. Za této situace stěžovatelka rozšířila ústavní stížnost o návrh na zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí vydaných v řízení o vylučovací žalobě.

VI.

Další vyjádření účastníků a vedlejší účastnice řízení a replika stěžovatelky

19. Protože rozšíření návrhu, byť věcně související s původním obsahem ústavní stížnosti, znamenalo také rozšíření okruhu účastníků řízení, Ústavní soud zaslal doplnění ústavní stížnosti, případně též původní ústavní stížnost, všem účastníkům řízení a vedlejší účastnici za účelem jejich vyjádření. Rovněž si vyžádal spis vedený u městského soudu pod sp. zn. 58 Cm 6/2015.

20. Nejvyšší soud ve svém vyjádření ze dne 25. 1. 2021, doplněném podáním ze dne 31. 3. 2021, uvedl, že jeho usnesení vychází v řešení otázky včasnosti v pořadí druhé vylučovací žaloby stěžovatelky z ustálené rozhodovací praxe. Účinky zamítnutí první vylučovací žaloby podle § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání nemění nic na tom, že stěžovatelce zůstalo zachováno vlastnické právo, ta však již nemá právní nástroj, jehož

prostřednictvím by si za trvání konkursu mohla vynutit vyloučení nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty. V napadeném usnesení se Nejvyšší soud nezabýval námitkami stěžovatelky, podle nichž zánikem zástavního práva mělo dojít k odpadnutí důvodů pro soupis sporného majetku v konkursní podstatě úpadce podle § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání. V mezidobí bylo nicméně vedeno také řízení o její žalobě, kterou se vůči vedlejší účastnici domáhala vydání potvrzení (kvitance) o tom, že jako zástavní dlužnice uhradila zajištěnou pohledávku a že tím zaniklo zástavní právo váznoucí na jejích nemovitostech. V uvedené věci rozhodl Nejvyšší soud o dovolání stěžovatelky rozsudkem ze dne 14. 1. 2021 č. j. 29 Cdo 168/2019-354, kterým zrušil rozsudek městského soudu ze dne 24. 4. 2018 č. j. 15 Co 60/2018-337 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 6. 10. 2017 č. j. 52 C 352/2016-312, přičemž se v odůvodnění zabýval většinou sporných otázek, které stěžovatelka předeštlá v ústavní stížnosti. Ústavní stížnost by měla být odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

21. Vrchní soud ve svém vyjádření ze dne 12. 1. 2021 a městský soud ve svém vyjádření ze dne 21. 1. 2021 odkázaly na odůvodnění svých rozhodnutí, z nichž se podávají důvody, pro které byla vylučovací žaloba stěžovatelky shledána opožděnou.

22. Správkyně konkursní podstaty ve svém vyjádření ze dne 26. 1. 2021 spatřuje podstatu argumentace stěžovatelky v námitce, že zamítnutí druhé vylučovací žaloby výhradně z důvodu její opožděnosti neobstojí vedle skutkového stavu nastalého až v průběhu konkursního řízení. Tato námitka však neobstojí. Stěžovatelka měla možnost domáhat se ochrany svých práv již v řízení o její první vylučovací žalobě. Tehdy ale existenci zástavních práv úmyslně nezpochybňovala, aby nedošlo k posuzování prvotního důvodu zapsání předmětných nemovitostí do soupisu konkursní podstaty, jímž byla absolutní neplatnost kupní smlouvy ze dne 6. 12. 1999, která byla nabývacím titulem stěžovatelky k spoluvlastnickému podílu na předmětných nemovitostech. Obecné soudy se otázkou neplatnosti uvedené smlouvy nezabývaly z důvodu procesní ekonomie, ačkoli jí měl být obcházen zákaz tzv. propadné zástavy. Zamítnutí druhé vylučovací žaloby stěžovatelky pro opožděnost tudíž nelze považovat za formalistický či příliš striktní přístup, jestliže stěžovatelka sama úmyslně nevyužila procesní prostředky, které měla k dispozici. Nemohla jí navíc vzniknout žádná újma, neboť má v konkursu pravomocně přiznanou pohledávku ve výši částky představující kupní cenu. Konkursní soud opakovaně a důkladně posuzoval důvody pro dodatečné vyloučení podílu stěžovatelky na předmětných nemovitostech z konkursní podstaty, a to na základě nejméně deseti jejích podnětů. Závěrem správkyne konkursní podstaty upozorňuje, že vyhověním ústavní stížnosti a připuštěním opětovného projednání vylučovací žaloby dojde nejen k dalšímu prodloužení konkursního řízení a oddálení uspokojení konkursních věřitelů s řádně zjištěnými pohledávkami, ale i popření ustálené judikatury Nejvyššího soudu. Tím není dotčeno právo stěžovatelky podat po skončení konkursu žalobu z lepšího práva, bude-li se domnívat, že její vlastnická práva jsou nezpochybnitelná. Ústavní stížnost by měla být odmítnuta. V doplňujícím podání ze dne 20. 4. 2021 správkyne konkursní podstaty zopakovala a rozvedla některé své argumenty zpochybňující důvodnost tvrzení stěžovatelky, že její podíl na předmětných nemovitostech měl být z konkursní podstaty vyloučen.

23. Stěžovatelce byla zaslána i tato vyjádření. Výjimkou bylo pouze doplňující podání správkyne konkursní podstaty ze dne 20. 4. 2021, které ovšem neobsahovalo žádnou novou argumentaci a nemohlo mít tak vliv na posouzení ústavní stížnosti. V replice ze dne 22. 4. 2021 stěžovatelka stručně shrnula svou argumentaci. Je-li vylučovací žaloba

jediným právním prostředkem, který jí za vzniklé situace umožňuje domoci se vyloučení spoluvlastnického podílu z konkursní podstaty, pak může lpění na dodržení zákonem stanovené lhůty pro její podání založit zjevnou nespravedlnost a zásah do jejího vlastnického práva. Jakkoli respektuje, že použití zákonné úpravy na její případ bylo z hlediska lhůty formálně správné, obecné soudy měly pochybit, jestliže při své činnosti nijak neužily hledisko, zda je takové použití zákonné úpravy také konformní z hlediska ústavních práv stěžovatelky. Stěžovatelka se ztotožňuje se závěry obsaženými v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2021 sp. zn. 29 Cdo 168/2019. K vyjádření správkyne konkursní podstaty podotkla, že po celou dobu konkursního řízení nebyl prokázán důvod absolutní neplatnosti nabývacího titulu. Obecné soudy ve svých rozhodnutích naopak učinily závěr o jejím spoluvlastnickém podílu na předmětných nemovitostech. Stěžovatelce není zřejmé, jaké jiné procesní prostředky kromě vylučovací žaloby a podnětů k výkonu dohlédací činnosti měla využít. Nadále trvá na svém návrhu, který formulovala v ústavní stížnosti a jejím doplnění.

VII.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

24. Ústavní soud se předně zabýval otázkou, zda jsou splněny předpoklady pro věcné posouzení ústavní stížnosti podle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Tyto předpoklady posuzoval ve vztahu k původnímu i doplněnému návrhu samostatně, k oběma lze však uvést, že Ústavní soud je příslušný k projednání obou návrhů, návrhy splňují zákonem předepsané formální požadavky a stěžovatelka byla zastoupena advokátem (§ 29 až 31 zákona o Ústavním soudu).

25. Vzhledem k tomu, že od ústního jednání nebylo možné očekávat další objasnění věci, Ústavní soud podle § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl ve věci bez jeho nařízení.

VII/a.

Ústavní stížnost proti usnesení vydanému v rámci dohlédací činnosti

26. Podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu je ústavní stížnost nepřijatelná, jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje; to platí i pro mimořádný opravný prostředek, který orgán, jenž o něm rozhoduje, může odmítnout jako nepřijatelný z důvodů záviselých na jeho uvážení.

27. Takto vyjádřená subsidiarita ústavní stížnosti se po stránce materiální projevuje v požadavku, aby Ústavní soud zasahoval na ochranu ústavně zaručených základních práv a svobod až v okamžiku, kdy ostatní orgány veřejné moci nejsou schopny protiústavní stav napravit. Ústavní stížnost je proto zásadně přípustná jen proti rozhodnutím „konečným“, tj. rozhodnutím o posledním procesním prostředku, který zákon poskytuje k ochraně práva. Zpravidla půjde o ta rozhodnutí, jimiž se soudní či jiné řízení končí. Povahu „konečného“ rozhodnutí ale mohou mít i jiná rozhodnutí vydaná v tomto řízení, uzavírají-li určitou jeho dílčí část, přestože řízení jako celek dosud neskončilo, a jsou-li současně způsobilá bezprostředně a citelně zasáhnout do základních práv a svobod stěžovatele [srov. např. nález ze dne 12. 1. 2005 sp. zn. III. ÚS 441/04 (N 6/36 SbNU 53) nebo stanovisko pléna ze dne 23. 4. 2013 sp. zn. Pl. ÚS-st. 35/13 (ST 35/69 SbNU 859; 124/2013 Sb.), bod 2].

28. Výrokem I. usnesení č. j. 80 K 66/2000-1847 městský soud zrušil při výkonu dohlédací činnosti podle § 12 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání své dřívější opatření přijaté usnesením č. j. 80 K 66/2000-1551, kterým správkyň konkursní podstaty s ohledem na závěry vrchního soudu vyslovené v rozsudku č. j. 16 Cmo 2/2018-469 zakázal nakládat s předmětnými nemovitostmi. V tomto rozsudku byl jako *obiter dictum* vysloven názor, že předmětné nemovitosti již nezajišťují žádnou pohledávku a mají být vyloučeny ze soupisu konkursní podstaty. Protože však v usnesení č. j. 2 Ko 22/2019-1743, kterým bylo rozhodováno ve věci návrhu na zproštění správkyň konkursní podstaty její funkce, zaujal vrchní soud odlišný názor, městský soud již nepovažoval uvedené opatření za důvodné.

29. Ústavní soud konstatuje, že výrok I. napadeného usnesení, které bylo vydáno v rámci dohlédací činnosti městského soudu, se sice dotýká práv stěžovatelky, neboť jí odpadla překážka, která bránila správkyň konkursní podstaty zpeněžit předmětné nemovitosti, jde ale toliko o rozhodnutí procesní povahy, kterým nekončí žádná předmětem identifikovatelná část konkursního řízení a které ani bezprostředně nezasahuje do jejích základních práv a svobod. Nešlo o meritorní rozhodnutí o tom, zda je či není dán důvod předmětné nemovitosti vyloučit ze soupisu konkursní podstaty, ani o rozhodnutí o právním prostředku, který měla stěžovatelka k dispozici k ochraně svého vlastnického práva. Tím je opodstatněn závěr, že ústavní stížnost vlastníka nemovitostí zapsaných do soupisu konkursní podstaty proti usnesení konkursního soudu vydanému při dohlédací činnosti podle § 12 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání, je-li jeho obsahem zrušení dříve vydaného usnesení, kterým byla správci konkursní podstaty uložena povinnost zdržet se nakládání s těmito nemovitostmi, je podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu nepřijatelná. Ústavní stížnost proti napadenému usnesení nesplňuje podmínky přípustnosti, které vyplývají z tohoto ustanovení pro nemeritorní rozhodnutí vydaná v průběhu řízení před obecnými soudy.

30. Stěžovatelka podala ústavní stížnost proti napadenému usnesení jako celku, včetně výroku II., kterým byla správkyň konkursní podstaty prodloužena lhůta podle § 14a odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání pro předložení konečné zprávy a vyúčtování její odměny a výdajů do 31. 12. 2020. Vůči tomuto výroku stěžovatelka neuplatňuje žádné námítky. Ústavní soud navíc konstatuje, že tímto výrokem majícím povahu procesního rozhodnutí nebylo vůbec rozhodováno o právech a povinnostech stěžovatelky, a to ani jako spoluvlastnice předmětných nemovitostí, ani jako jedné z věřitelek úpadce. V části, ve které ústavní stížnost směřuje proti tomuto výroku, tudíž stěžovatelku nelze považovat za oprávněného navrhovatele.

VII/b.

Ústavní stížnost proti rozhodnutím ve věci vylučovací žaloby

31. Přípustnou byla ústavní stížnost naopak shledána v části, ve které směřovala proti rozhodnutím obecných soudů ve věci vylučovací žaloby stěžovatelky, tedy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 29 Cdo 4638/2018-566, rozsudku vrchního soudu č. j. 16 Cmo 2/2018-469 a rozsudku městského soudu č. j. 58 Cm 6/2015-343, neboť vůči nim stěžovatelka neměla k dispozici další zákonné procesní prostředky k ochraně práva ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. V této části byla ústavní stížnost rovněž podána včas, přičemž pro posouzení její včasnosti byl rozhodující den, kdy bylo Ústavnímu soudu doručeno doplnění ústavní stížnosti. Rovněž byla podána osobou k tomu oprávněnou.

VIII.

Věcné posouzení ústavní stížnosti

32. Ústavní soud se seznámil s argumentací stěžovatelky, vyjádřeními účastníků a vedlejší účastnice řízení a obsahem příslušných spisů, jemuž odpovídá výše uvedené shrnutí řízení před obecnými soudy, načež dospěl k závěru, že ústavní stížnost v části, ve které byla shledána přípustnou, není důvodná.

33. V posuzované věci jde o otázku soudní ochrany vlastnického práva osoby, která sice sama není úpadcem, její majetek byl ale v konkursním řízení vedeném od roku 2000 podle zákona o konkursu a vyrovnání zapsán do soupisu konkursní podstaty z důvodu, že zajišťoval pohledávky vůči úpadci. Uvedený zákon původně umožňoval zahrnout do konkursní podstaty (§ 6 odst. 1 a 2 zákona o konkursu a vyrovnání) jen majetek, který buď patřil dlužníkovi v den prohlášení konkursu, nebo jej dlužník nabyt za konkursu. Změnu přinesla až novela provedená zákonem č. 105/2000 Sb. S účinností od 1. 5. 2000 mohl být součástí konkursní podstaty i majetek jiných osob, a to majetek nabytý na základě neúčinných právních úkonů dlužníka (§ 6 odst. 3 zákona o konkursu a vyrovnání), nebo majetek zajišťující pohledávky vůči úpadci za podmínek stanovených v § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání, jak je tomu u předmětných nemovitostí ve spoluvlastnictví stěžovatelky.

34. Podle § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání osoby, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky (§ 28) vůči úpadci, správce vyzve, aby do 30 dnů vyplatily ve prospěch konkursní podstaty zajištěné pohledávky nebo aby ve stejné lhůtě složily cenu věci, práva nebo pohledávky, jimiž je pohledávka zajištěna. Nevyplatí-li uvedené osoby zajištěnou pohledávku nebo nesloží-li cenu věci, práva nebo pohledávky, zapíše správce věc, právo nebo pohledávku do soupisu podstaty (§ 18). Věci, které zajišťují pohledávky oddělených věřitelů, lze zpeněžit ve veřejné dražbě. Ustanovení tohoto odstavce neplatí, jde-li o ručitele včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení (např. směnečné rukojemství, záruky poskytnuté věřitelem na zajištění celního dluhu).

35. Stane-li se majetek z jakéhokoli zákonného důvodu součástí konkursní podstaty, jeho vlastník je omezen v oprávnění s ním nakládat. Vůči vlastníkovi tak dochází k zásahu do jeho vlastnického práva, jehož ochranu mu zaručuje čl. 11 odst. 1 Listiny. Zákon o konkursu a vyrovnání ve svém § 19 odst. 2 nicméně umožňuje každému domáhat se soudní ochrany proti tomuto zásahu prostřednictvím vylučovací žaloby, na jejímž základě mohou obecné soudy přezkoumat jeho zákonnost a případně rozhodnout o vyloučení majetku z konkursní podstaty.

36. Jak v případě majetku dlužníka, tak majetku osob, které jej nabyly na základě neúčinných právních úkonů dlužníka, se zákonnost jeho zařazení do soupisu konkursní podstaty odvíjí výlučně od skutečností tomuto zařazení předcházejících. Budou-li o něm existovat pochybnosti, rozhodnutím o případné vylučovací žalobě podané za podmínek podle § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání se otázka jeho zákonnosti postaví najisto. Je přitom vyloučeno, aby jakákoli právní skutečnost, která nastane v době, kdy již k zařazení majetku do soupisu konkursní podstaty došlo, měla za následek dodatečný zánik důvodu tohoto zařazení.

37. Jinak je tomu ale u věci, práva nebo pohledávky zajišťující pohledávky vůči úpadci, které jsou jako majetek jiných osob než úpadce součástí konkursní podstaty za podmínek stanovených v § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání. Důvod zařazení tohoto majetku do soupisu konkursní podstaty může totiž ještě před jeho zpeněžením zaniknout tím, že zanikne zajišťovaná pohledávka nebo její zajištění [v tomto ohledu lze ve shodě s napadenými rozhodnutími odkázat na ustálenou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu ve věcech, v níž byla pohledávka úpadce zajištěna zástavním právem, např. rozsudek ze dne 15. 4. 2010 sp. zn. 21 Cdo 924/2009 (Rc 11/2011) nebo rozsudek ze dne 29. 8. 2013 sp. zn. 29 Cdo 817/2012 (Rc 123/2014)]. V takovém případě má správce konkursní podstaty nebo konkursní soud při výkonu dohlédací činnosti povinnost reagovat vyloučením zajišťující věci, práva nebo pohledávky ze soupisu konkursní podstaty. Přesto nelze vyloučit, že správce konkursní podstaty nebo konkursní soud budou nečinní nebo budou mít na existenci zákonného důvodu pro zařazení majetku do soupisu konkursní podstaty odlišný právní názor než vlastník tohoto majetku. Stěžovatelka ostatně podala v pořadí druhou vylučovací žalobu právě v reakci na takovou situaci, a otázka, zda mohla opětovně podat vylučovací žalobu nebo využít jiný zákonný procesní prostředek, případně zda z ústavněprávního hlediska ob stojí, že takovýto procesní prostředek k dispozici neměla, je podstatou její ústavní stížnosti.

38. Ústavní soud podotýká, že v řízení o ústavních stížnostech [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu] není jeho úlohou přezkoumávat rozhodnutí soudů z pozice další instance v rámci soustavy soudů. Jako soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) přezkoumává rozhodnutí či postup orgánů veřejné moci jen z toho hlediska, zda jimi nedošlo k porušení ústavně zaručených základních práv a svobod. V posuzované věci tvrdí stěžovatelka porušení jejího základního práva vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny ve spojení s čl. 4 odst. 1 a 4 Listiny, k němuž mělo dojít nesprávným posouzením včasnosti vylučovací žaloby za situace, kdy v průběhu konkursu, avšak až po zařazení majetku do soupisu konkursní podstaty, zanikly důvody podle § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání, které toto zařazení opodstatňovaly. Její argumentace se ovšem obsahově týká zejména možného porušení jejího práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

39. Ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny zaručuje každému možnost domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu, případně u jiného orgánu. Tento postup se odvíjí od příslušné zákonné procesní úpravy, která však musí soudní nebo jinou právní ochranu reálně umožňovat. Jsou-li v konkrétním případě splněny zákonné předpoklady, je povinností soudu odpovídající uvedenému základnímu právu, aby návrh projednal a věcně o něm rozhodl. Jedním z těchto předpokladů je také lhůta k uplatnění procesního prostředku. Nesprávné posouzení jejího dodržení, jež by mělo za následek odmítnutí řádně a včas podaného návrhu, který by jinak mohl být věcně projednán (tj. u něhož by absentoval jiný důvod odmítnutí či zastavení řízení o něm, jehož posouzení by nezáviselo na uvážení soudu, který o něm rozhoduje), by mělo vůči osobě, která jej podala, za následek odepření přístupu k soudu, a tím odepření spravedlnosti [srov. náleze ze dne 6. 6. 2007 sp. zn. I. ÚS 750/06 (N 93/45 SbNU 335), náleze ze dne 5. 12. 2013 sp. zn. III. ÚS 281/12 (N 210/71 SbNU 477) nebo náleze ze dne 15. 3. 2016 sp. zn. III. ÚS 681/16 (N 45/80 SbNU 555), body 12 a 13].

40. Pro posouzení ústavní stížnosti je v rovině podústavního práva, kromě výše citovaného § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání, určující § 19 zákona o konkursu a vyrovnání, jenž jako celek upravuje způsob, jakým se lze bránit proti zapsání majetku

do soupisu konkursní podstaty. Podle § 19 odst. 1 zákona o konkursu a vyrovnání jsou-li pochybnosti, zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota náleží do podstaty, zapíše se do soupisu podstaty s poznámkou o nárocích uplatněných jinými osobami anebo s poznámkou o jiných důvodech, které zpochybňují zařazení věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty do soupisu. Ustanovení § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání zase stanoví, že soud uloží tomu, kdo uplatňuje, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota neměla být do soupisu zapsána, aby ve lhůtě určené soudem podal žalobu proti správci. V případě, že žaloba není včas podána, má se za to, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota je do soupisu pojata oprávněně. Pro úplnost je třeba zmínit i § 19 odst. 3 zákona o konkursu a vyrovnání, podle něhož do uplynutí lhůty k podání žaloby a po dobu do pravomocného skončení řízení o žalobě nesmí správce věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu zpeněžit ani s ní jinak nakládat, ledaže tím odvrací hrozící škodu na majetku, který je předmětem žaloby.

41. Osoba, jejíž majetek byl podle § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání zapsán do soupisu konkursní podstaty, se může domáhat toho, aby tento majetek byl ze soupisu vyřazen, pouze vylučovací žalobou podle § 19 odst. 2 tohoto zákona. Ústavní soud konstatuje, že v řízení před obecnými soudy bylo postaveno najisto, že stěžovatelka byla usneseními městského soudu vyzvána k podání vylučovací žaloby a této možnosti také využila. U části předmětných nemovitostí byla tímto způsobem vyzvána již v roce 2001, u zbylé části v roce 2008 (viz bod 4 tohoto nálezu). Je tedy mimo jakoukoli pochybnost, že vylučovací žaloba byla v roce 2015 po uplynutí lhůt v těchto usneseních určených, což nijak nerozporuje ani stěžovatelka.

42. Pro úplné posouzení věci však tato zjištění nejsou postačující. Ústavní soud musel rovněž zvažovat, zda má pro použití § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání význam skutečnost, že k dodatečnému zániku důvodu zařazení majetku do soupisu konkursní podstaty podle § 27 odst. 5 tohoto zákona mělo dojít až poté, co marně uplynula lhůta určená k podání vylučovací žaloby, nebo co bylo pravomocně rozhodnuto o dřívější vylučovací žalobě stejného vlastníka. V takovém případě vyvstává otázka, zda tento vlastník může znovu uplatnit svůj nárok podle § 19 odst. 1 a 2 zákona o konkursu a vyrovnání, včetně zápisu poznámky do soupisu konkursní podstaty a následného podání vylučovací žaloby ve lhůtě k tomu určené s důsledky spočívajícími v tom, že po dobu trvání této lhůty, jakož i po dobu řízení o případné vylučovací žalobě by s majetkem nebylo možné nakládat.

43. Ustanovení § 19 odst. 1 zákona o konkursu a vyrovnání výslovně nestanoví, že „pochybnosti, zda věc, právo nebo jiná majetková hodnota náleží do podstaty“, musí mít základ v okolnostech existujících v době zařazení majetku do soupisu konkursní podstaty. Soud při rozhodování o vylučovací žalobě podle § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání zohlední i okolnosti, které nastanou později, čemuž odpovídá i rozhodovací praxe Nejvyššího soudu [srov. rozsudek ze dne 24. 9. 2003 sp. zn. 29 Odo 604/2001 (Rc 9/2005)]. Vlastník věci, práva nebo pohledávky zajišťující pohledávky vůči úpadci proto může i po uplynutí lhůty 30 dnů pro vyplacení zajištěné pohledávky podle § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání, potažmo po zařazení majetku do soupisu konkursní podstaty, svým právním jednáním přivodit zánik zajištění s důsledky pro meritorní rozhodnutí o vylučovací žalobě. Jako příklad lze uvést zánik zástavního práva tím, že zajištěná pohledávka zanikla nebo že zástavní dlužník nebo zástavce složil zástavnímu věřiteli cenu zastavěné věci (dříve obvyklou cenu zástavy) podle § 1376

a § 1377 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, [dříve § 170 odst. 1 písm. a) nebo e) zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013].

44. Uvedené ovšem neznamena časově neomezenou možnost vlastníka podat vylučovací žalobu na základě tvrzení, že u určitého majetku dodatečně odpadl důvod zařazení do soupisu konkursní podstaty. Její přípuštění by mohlo vést k oddalování zpeněžení konkursní podstaty, a tím k ohrožení cíle konkursu, kterým je alespoň částečné uspokojení pohledávek věřitelů výtěžkem tohoto zpeněžení. Na řízení o vylučovací žalobě ostatně nelze nahlížet izolovaně, nýbrž jako na součást konkursu, v jehož rámci je vedeno mnoho řízení a procesní úkony jednoho subjektu se mohou projevit (a to nejen pozitivně) v právní sféře jiných subjektů, především konkursních věřitelů, kteří ani nemuseli být účastníky tohoto řízení [k nezbytnosti posuzování konkursního řízení (nyní insolvenčního řízení) v jeho komplexnosti viz náleze ze dne 7. 11. 2017 sp. zn. Pl. ÚS 33/15 (N 201/87 SbNU 269; 422/2017 Sb.), bod 77]. Právě ohrožení zájmů věřitelů má zamezit lhůta určená podle § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání, jakož i tímto ustanovením stanovená domněnka pro případ marného uplynutí této lhůty, že věc, právo nebo jiná majetková hodnota byly do soupisu pojety oprávněně. Tato domněnka by pozbyla smysl, pokud by ve vztahu ke stejnému majetku mohla být podána další vylučovací žaloba.

45. Lhůta pro podání vylučovací žaloby podle § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání tak představuje omezení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, jehož cílem je umožnit v co nejkratší době uspokojení pohledávek věřitelů zpeněžením majetku zapsaného do konkursní podstaty. Zároveň jde o prostředek, který je způsobilý tohoto cíle dosáhnout. Konkrétní vymezení této lhůty, zejména její délky, nelze rozumně přezkoumávat z toho hlediska, zda její vymezení nemůže být k právu na soudní ochranu šetrnější, neboť přísně vzato šetrnější bude vždy lhůta delší. Předmětem posouzení ale může být její délka z toho hlediska, zda omezení z ní plynoucí nečiní vylučovací žalobu neefektivním procesním prostředkem ochrany práva [obecně k otázce ústavnosti lhůt např. náleze ze dne 13. 12. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 6/05 (N 226/39 SbNU 389; 531/2005 Sb.), náleze ze dne 1. 12. 2009 sp. zn. Pl. ÚS 17/09 (N 250/55 SbNU 415; 9/2010 Sb.) nebo náleze ze dne 16. 10. 2012 sp. zn. Pl. ÚS 16/12 (N 174/67 SbNU 115; 369/2012 Sb.)]. Vzhledem k tomu, že zákon délku lhůty výslovně nestanoví, je vždy na příslušném soudu, aby určil přiměřenou lhůtu. Z hlediska příslušné zákonné úpravy je zároveň podstatné, že dotčený vlastník má vždy k dispozici lhůtu 30 dnů, během níž může vyplatit pohledávku nebo složit cenu věci, a svým jednáním tak zamezit již samotnému zařazení svého majetku do soupisu konkursní podstaty. Toto zařazení tak pro něj nemůže být překvapivé. Nedojde-li ze strany soudu ke stanovení nepřiměřeně krátké lhůty, vlastník bude mít vždy dostatečný časový prostor k tomu, aby vylučovací žalobu podal.

46. Lze-li z těchto důvodů považovat za ústavně konformní, aby lhůta určená na základě zákona vylučovala možnost podání vylučovací žaloby po jejím uplynutí i v případě, že teprve poté dojde k zániku důvodu zařazení majetku do soupisu konkursní podstaty, pak neobstojí námitka stěžovatelky, že obecné soudy při posuzování včasnosti žaloby postupovaly formalisticky a že s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti neobstojí striktní výklad této lhůty. Zamítnutí v pořadí druhé vylučovací žaloby stěžovatelky představuje zákonem předvídaný následek nedodržení předmětné lhůty, která jiný výklad, než jaký použily obecné soudy, vůbec nepřipouští.

47. Obecné soudy se tedy při posuzování včasnosti vylučovací žaloby nedopustily žádného pochybení, s nímž by bylo možné spojovat závěr o porušení základního práva stěžovatelky. Osoba, jejíž vylučovací žaloba podaná ve lhůtě určené podle § 19 odst. 2 zákona o konkursu a vyrovnání byla v minulosti jako nedůvodná zamítnuta, ji nemůže po uplynutí této lhůty podat znovu z důvodu, že k zániku zajištění pohledávky vůči úpadci, které opodstatňovalo zařazení jejího majetku do soupisu konkursní podstaty podle § 27 odst. 5 tohoto zákona, došlo až po právní moci rozhodnutí o dřívější vylučovací žalobě. Zamítnutí takovéto žaloby jako opožděně podané není neústavním odepřením soudní ochrany vlastnického práva, jež by zakládalo porušení základního práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, ani v něm nelze spatřovat zjevně nespravedlivý výsledek řízení.

48. Závěrem je třeba zdůraznit, že zamítnutím vylučovací žaloby stěžovatelky není nijak dotčena povinnost správkyně konkursní podstaty či konkursního soudu dbát o to, aby do soupisu konkursní podstaty nebyl zapsán majetek, u něhož k tomu nejsou splněny zákonné podmínky, nebo aby byl takovýto majetek ze soupisu konkursní podstaty vyloučen, jakož i jiné související povinnosti. Rovněž není dotčena případná odpovědnost za porušení těchto povinností. Ústavní soud zároveň dodává, že se věcně zabýval jen včasností vylučovací žaloby stěžovatelky, zatímco její důvodnost nijak neposuzoval, což platí nejen ve vztahu k důvodům zařazení předmětných nemovitostí do soupisu konkursní podstaty podle § 27 odst. 5 zákona o konkursu a vyrovnání, ale také ohledně případných jiných důvodů tohoto zařazení, na které ve svém vyjádření upozorňovala správkyně konkursní podstaty.

IX. *Závěr*

49. Ústavní soud proto rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků nálezem tak, že ústavní stížnost v části, ve které směřovala proti rozhodnutím vydaným v řízení o vylučovací žalobě stěžovatelky, podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl (výrok I.). Ve zbytku ji odmítl, a to v části, ve které směřovala proti výroku I. napadeného usnesení městského soudu, podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu jako nepřípustnou, a v části, ve které směřovala proti výroku II. tohoto usnesení, podle § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu jako podanou někým zjevně neoprávněným (výrok II.).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 11. května 2021

Radovan Suchánek
předseda senátu